

Lausunto

14.02.2025

Asia: VN/24353/2024

HE eurooppalaista medianvapausasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

ASIA: VN/24353/204

HALLITUKSEN ESITYS KOSKIEN EUROOPPALAISTA MEDIANVAPAUSETUSTA TÄYDENTÄVÄÄ
LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Liikenne- ja viestintäministeriö ("Ministeriö") on laatinut hallituksen esitysluonnoksen, joka koskee eurooppalaista medianvapausasetusta (2024/1083) ("mediavapausasetus") täydentävää lainsäädäntöä, ja pyytänyt siihen lausuntoja 14.2.2025 mennessä.

Luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki mediamarkkinoiden valvonnasta, jossa säädettäisiin asetuksen toimeenpanon edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset mediamarkkinoiden keskittymien arvioinnista ja lain ja asetuksen noudattamisen valvonnasta sekä muutoksia useisiin muihin liitännäisiin lakeihin.

Sanoma Media Finland Oy ("Sanoma") kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää näkemyksensä seuraavaa.

1. Taustaa

Suomalaisen median valvonta on perustunut sananvapauslakiin sekä rikoslakiin, jota on täydentänyt toimialan itsesääntely. Journalistinen media on laajasti sitoutunut tähän Julkisen sanan neuvoston alaisuudessa toteutettavaan itsesääntelyyn. Toimiva järjestelmä on varmistanut, että Suomessa ei ole ollut erityisiä ongelmia sananvapauden ja median riippumattomuuden osalta.

Suomessa julkaistaan edelleen yli 160 valtakunnallista, alueellista ja paikallista sanomalehteä. Erityisesti alueellisilla ja paikallisilla lehdillä on tärkeä rooli paikallisen demokratian läpinäkyvyyden turvaajina. Kustannusalan digitalisaatio etenee vääjäämättä ja sen toteuttaminen edellyttää lehtikustantajilta merkittäviä investointeja. Pienillä lehtikustantajilla on vain rajalliset taloudelliset resurssit tehdä näitä investointeja. Voidakseen jatkaa elintärkeää rooliaan paikallisen demokratian turvaajina, on toimivin vaihtoehto usein liittyä osaksi suurempaa julkaisutoimintaa. Tällaista sanomalehtien ja journalistisen uutismedian konsolidointia ei tule rajoittaa mediavapaussäännöksellä. Olennaista on itsenäisiä julkaisupäätöksiä tekevien päätoimittajien lukumäärä, ei omistajien lukumäärä. Median elinvoimaisuudesta on huolehdittava, eikä sitä saa heikentää esim. rajoittamalla konsolidaatiota.

2. Kotimaisen median monimuotoisuus ja riippumattomuus toteutuu päätoimittajavastuun alla

Mediavapausasetuksessa on asetettu jäsenvaltioille velvollisuus täydentää säätelyä liittyen mediamarkkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen vaikutusten arviointien menettelysääntöihin. Tarkoituksena on voida arvioida sellaisia keskittymiä, joilla voi olla merkittävä vaikutus tiedotusvälineiden moniarvoisuuteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Arvioinnin suorittamista koskeva ilmoituskynnys, arvioinnin tekemisen määräajat ja arviointia varten annettavat tiedot perustuvat kansalliseen harkintaan. Näistä velvollisuuksista säädettäisiin hallituksen esityksessä ehdotetun uuden mediamarkkinoiden valvontaa koskevan lain 2 luvussa.

Tulevan sääntelyn tulisi sisältää objektiiviset, syrjimättömät ja oikeasuhteiset kriteerit, joiden mukaisesti yrityskauppa on ilmoitettava viranomaiselle ja joiden mukaan yrityskaupan vaikutusta arvioidaan. Ilmoituskynnyksen ja arviointikriteerien on oltava selkeitä ja ennakoitavia, jotta mediayhtiöt voivat suunnitella liiketoimintaansa oikeusvarmasti. Erityisesti on tärkeää määritellä yksiselitteisesti, milloin media-alan yrityskauppa katsotaan sellaiseksi, että sillä voisi olla vaikutusta moniarvoisuuteen tai toimitukselliseen riippumattomuuteen.

Kukin yksittäinen media toimii Suomessa päätoimittajavastuun alaisuudessa riippumatta siitä, minkä kaupallisen toimijan omistama kyseinen media on. Yrityskaupan seurauksena säilyvien erillisten päätoimittajavastuun alaisten toimitusten määrän tulisikin olla pääasiallinen peruste media-alan yrityskauppojen keskittymisen arvioinnille. Jos mediayhtiö ostaa toiselta mediayhtiöltä lehden, se säilyisi omana lehtenään, joka tekee jatkossakin itsenäiset julkaisupäätökset, jolloin median monimuotoisuus ja riippumattomuus on turvattu.

Ehdotetun mallin mukaisesti yrityskaupasta tulee ilmoittaa kahdelle eri viranomaiselle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle sekä Traficomille.

Traficomin tehtävä olisi arvioida media-alan yrityskauppojen vaikutuksia tiedotusvälineiden moniäänisyyteen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen sellaisissa yrityskaupoissa, jonka osapuolena on vähintään yksi mediapalvelujen tarjoaja tai yksi mediasisältöön pääsyn tarjoava verkkoalusta. Lisäksi edellytyksenä on, että arvioitavien yrityskauppojen tulee täyttää kilpailulain yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat ja jotka siten tulee ilmoittaa myös KKV:lle yrityskauppavalvontaa varten.

KKV:n tehtävä on kilpailulain mukaisesti valvoa yrityskauppoja, joissa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja vähintään kahden yrityskaupan osapuolten Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 10 miljoonaa euroa, eikä yrityskauppaa saa panna täytäntöön ennen kuin virasto on hyväksynyt sen. KKV puuttuu yrityskauppaan, jos sen katsotaan olennaisesti estävän tehokasta kilpailua Suomessa.

Ilmoittaminen kahdelle eri viranomaiselle aiheuttaa yritysten hallinnollista taakkaa ja lisää oikeudellista epävarmuutta. Erityisesti kahden rinnakkaisen prosessin mahdollinen eriaikaisuus ja päällekkäisyys voivat hidastaa yrityskauppojen täytäntöönpanoa ja johtaa epäselvyyksiin hyväksymisprosessissa. Jotta sääntely ei tarpeettomasti hankaloittaisi liiketoimintajärjestelyjä, tulisi viranomaisten toimivalta ja päätöksentekomenettelyt koordinoita selkeästi ja yksiselitteisesti.

Toisaalta Traficom on todennäköisimmin ainakin TV- ja radiotoiminnan osalta parhaiten tietoinen media-alan tilanteesta tällä hetkellä ja siten omaa viranomaisista parhaat edellytykset arvioida konsolidaation vaikutuksia nimenomaisesti median monimuotoisuuden näkökulmasta. Sanoma kuitenkin huomauttaa, että printti- ja uutismedian osalta Traficomille tulee varata riittävät resurssit perehtyä toimialaan.

Sanoman näkemyksen mukaan konsolidaation arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös median elinvoimaisuuden edistämiseen, minkä myös konsolidaatio mahdollistaa. Konsolidaatio ja yrityskaupat lähtökohtaisesti edistävät median toimintaedellytyksiä, lehtien olemassaoloa ja siten moniarvoisuutta ja riippumatonta journalismia. Ilman konsolidaatioita, monien media-alan toimintaedellytykset voisivat vaarantua, ja konsolidaatiolla voidaan säilyttää monimuotoisempi mediakenttä.

Sanoma kannattaa sitä, että Traficomin arvio ei vaikuta yrityskaupan käsittelyyn KKV:ssa eikä yrityskaupan viranomaishyväksyntään. Samalla on kuitenkin varmistettava, että viranomaisten roolijako on selkeä.

3. Valtiollisen mainonnan raportoinnin hallinnollinen taakka tulisi rajoittaa minimiin

Mediavapausasetuksen mukaan uutena velvollisuutena Suomessa toimiville mediatyhtiöille tulee myös velvoite julkaista vastaanottajien saataville vuotuinen kokonaismäärä saaduista valtion mainontaan tarkoitetuista julkisista varoista sekä kolmansilta mailta saaduista mainostuloista. Tästä velvollisuudesta säädettäisiin mediamarkkinoiden valvontaa koskevan lain 10 §:ssä, jonka mukaan mediapalveluiden tarjoajien, joilla on velvollisuus julkaista medianvapausasetuksen 6 artiklan 1 kohdan valtion mainontaa koskevat tiedot, on ilmoitettava Traficomille, kun tiedot on julkaistu. Ilmoituksessa on lisäksi mainittava, mitä tietoja on saatettu saataville ja missä kyseiset tiedot ovat saatavilla.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan viranomaiselle tehtävä ilmoitus voisi sisältää linkin verkkosivuille, jossa tiedot ovat, sekä yleisluontoisen kuvauksen saatavilla olevista tiedoista. Sanoma katsoo, että hallituksen esitysluonnoksesta jää epäselväksi julkaistavien tietojen sisältö eli käytännössä ilmoitettavien tietojen taso. Sanoman näkemyksen mukaan riittävänä on pidettävä valtiollisen mainonnan kokonaismäärän ilmoittamista eikä tarkempia tietoja esimerkiksi yksityiskohtaisia tietoja valtiollisista toimijoista ja niiden ostomääristä, jotka mainontaa ovat ostaneet.

Huolena on myös valtiollisten toimijoiden tai kolmansien maiden viranomaisten tai julkisten tahojen tunnistaminen. Jos tämä tieto tulee suoraan valtiollisilta toimijoilta itseltään tai kansallisesta hankintatietovarannosta, niin mediatyhtiöiden on helpompi toimia ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti, mutta jos näiden tahojen tunnistaminen jää yhtiöiden oman huomioimisen tai selvityksen varaan, niin tilanne käy vaikeammaksi.

Sanoma on myös huolissaan siitä, että pienille valtiollisille toimijoille (kuten pienille kunnille) niille asetetut mainos- ja ilmoitustilan julkaisemista koskevat velvoitteet voivat luoda merkittävän hallinnollisen taakan, mikä voi johtaa esimerkiksi paikallislehtien mainostulojen laskuun. Paikallislehtien elinvoimaisuus on kaikkien etu, jota tulee varjella. Hallinnollisesti kevyin tapa olisi keskittää julkaisu valtiokonttorille, jolloin yksittäisten valtiollisten toimijoiden ei olisi tarpeen erikseen julkaista vaadittuja tietoja. Myös mediatyhtiöiden omat kustannukset tulevat lisääntymään uusien julkaisuvelvoitteiden takia.

4. Kansallisella implementoinnilla tulee tukea kotimaisten mediapalveluiden tarjoajien saavutettavuutta alustoilla

Mediavapausasetuksen 20 artiklassa säädetään käyttäjien oikeudesta mukauttaa median tarjontaa mieleisempään. Artikla velvoittaa katseluun ja kuunteluun tarkoitettujen laitteiden ja käyttöliittymien valmistajat, kehittäjät ja maahantuojat varmistamaan, että käyttäjä voi muuttaa laitteen ja käyttöliittymän asetukset mieleisempään, jotta käyttäjä voi päästä helposti käsiksi haluamiinsa

mediapalveluihin. Jäsenmaiden tulee artiklan 4 kohdan mukaan toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet varmistaakseen, että laitteiden ja käyttöliittymien valmistajat, kehittäjät ja maahantuojat noudattavat artiklan säännöksiä.

Jotta käyttäjät voivat mukauttaa median tarjontaa ja päästä helposti käsiksi haluamiinsa mediapalveluihin, kansallisten mediayhtiöiden sovellusten tulisi olla valmiina ja helposti ladattavissa laitteissa ja käyttöliittymissä. Lain säännös jää tyhjäksi kirjaimeksi, ellei ensisijaisesti turvata käyttäjien pääsyä näille alustoille (esim. älytelevisioiden käyttöliittymissä).

5. Lopuksi

Sanoma on samaa mieltä, että sananvapauslaki ja julkisen sanan neuvoston julkaisemat ja valvomat journalistin ohjeet sisältävät mediavapausasetuksen 6 artiklan 3 kohdassa edellytetyt toimituksellisten päätösten riippumattomuutta koskevat velvoitteet. Suomalainen media on erittäin sitoutunut noudattamaan JSN:n journalistin ohjeita ja järjestelmä on toimiva.

Perinteisesti Suomessa lähdesuoja on ollut vahva. Nykyinen ehdotus hieman laajentaa lähdesuojaan oikeutettujen joukkoa, mitä Sanoma pitää hyvänä kehityksenä. Kuitenkin lähdesuojan murtamiseen ja siitä säätämiseen lainsäädännöllisin keinoin, Sanoma suhtautuu kriittisesti. Lähdesuojan turvaaminen on erityisen tärkeää nykyisessä globaalissa poliittisessa tilanteessa, jotta media voi toteuttaa sen perustehtäviä ja lähteiden luottamus mediaan säilyy. Sanoma toivoo, että lähdesuojan murtamista ei mahdollistettaisi yhtään laajemmin kuin mediavapausasetus edellyttäisi. Sanoma kannattaa lähdesuojan vahvistamista osana elinvoimaisen median toimintaedellytyksiä.

Helsingissä 14. helmikuuta 2025

Sanoma Media Finland Oy

Marcus Wiklund

Johtaja, yhteiskuntasuhteet

Säteri Johanna
Sanoma Media Finland Oy